

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292 Oglasi se zaračunavajo po ceniku. - Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 5. avgusta 1944.

Za meslo Gorica in Trst: posamezna številka 0,50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročnina 47.— lir, celoletna 90.—

Družinam komunistov

Ni dolgo tega, ko je zakovani »Glavni Odbor Slovenske Protifašistične Ženske Zveze« izdal letak z naslovom: Matere, žene in otroci domobrancev.

Peščica izprijenih in moralno propadlih žensk skuša iz svojih ušivih brlogov učiti narodno zavest in ogromni večini slovenskih mater in žena, ki so ostale zveste narodu in pri svoji ženski in dekliški časti, očitati izdajstvo. Te gnile in ušive pojave po zelenih gozdovih in temnih, ušivih, a vendar »prijetnih« brlogov smatrajo svoj poklic, da razveseljujejo tovariše po težkih bojih in bežanju, za tako vzvišen, da se počujejo predstaviti kot vodilna plast slovenskega ženstva, — a so same že davno pozabile, da so Slovenke in kar je še hujše — pozabile so, da so ženske.

In ve matere in žene na osvobojenem ozemlju, kaj pravite k temu, da so vaši sinovi in vaši možje, zapeljani po brezbožnem komunizmu, sedaj v družbi teh zloglasnih žensk, ki so svoje delovanje, ki prinaša narodu toliko dobrot, prenesle iz bežnic, barov in zakotnih ulic v naše lepe gozdove, ne morda radi tega, ker je tam bolj romantično — ne, ampak, da tam služijo narodu. Da vemo, da vam pravijo, da služijo narodu. Prepričani smo, da ve kot poštene slovenske matere in žene tem zapeljivkam ne verjamete, ampak jih prezirate.

Matere, ki imate svoje sinove ali hčerke v gozdu, ali imate kdaj kako mirno uro. Vaš sin se potika kot žival po gozdu, nikoli ne spi v miru, nikdar se ne more odpočiti, preobleči, umiti. Slovenska mati, če bi sedaj v tem trenutku srečala svojega sina, ali bi ti ne bilo pri srcu hudo kot nebeški materi, ko je srečala svojega sina, vsega razbičane, opljuvanega po krivdi zapeljanih ljudi. In tvoja hči, o mati! Ali nisi v njej gledala samo sebe. Ali nisi želela, da bi bila tako dobra in poštena, kot ti? Ali nisi vedela, da je tvoja dolžnost, tvojo hčer vzgojiti v dobro in pošteno mater, ne pa v sadistično naslado ušivih, garjevih in bolnih politkomisarjev in komandantov. Vem, da bo katera od vas rekla, da je njena hčerka v gozdu dobro preskrbljena. Oh res je to, dokler je lepa in »uživanja vredna«, bo jedla iz iste mize kot tovariš komandant. Ko bo pa tovariš komandant spoznal potrebo, da službeno prerezeta svoj harem, bo pa vaša hčerka šla »na dolžnost« v četo, kjer ni življenje niti za propalice. Mati, ali te nič ne žgo te lepe oči tvojih otrok, ko so te hvaležno gledale, kadar si jih dojila?

Slovenska žena na osvobojenem ozemlju, te ženske propalice so v družbi tvojega moža, ki si ga poročila iz ljubezni, s katerim si se pred Bogom za vse življenje zvezala v veselju in trpljenju. Ljubila si ga in ga še ljubiš — Bog ve, če je on v družbi teh ušivih in bolnih žensk ohranil ono idealno

Napadi in protinapadi na vseh bojiščih

Uspešni protinapad pri Villedieu - Napredovanje sovražnika pri Firenze zopet ustavljeno - Julijske izgube sovjetov

Iz Führerjevega glavnega stana, 3. julija 1944.

Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil javlja med drugim:

V Normandiji je sovražnik, opirajoč se na topništvo in letalstvo cel dan srdito napadal. Povsod so ga nemške čete odbile po težkih bojih. Le na nekaterih krajih je zamogel priti do malih uspehov. Jugovzhodno mesta Villedieu napredujejo naše čete v protinapadu z oklopniki. Sovražne sile, ki napredujejo preko Avranches so prodrle z oklopniki do Rennes in Dinan, ker pa so bile blokirane. Bojno letalstvo je razpršilo sovražne kolone v področju južno mesta Avranches in uničilo večje število oklopnikov, topov in vozil. Nad Normandijo in zapadnim zasedenim ozemljem je bilo sestreljenih 18 sovražnih letal. 118 teroristov je padlo v bojih včerajšnjega dne. Od 6. junija dalje so banditi izgubili 7.300 mrtvih in 4.700 ujetnikov.

»V 1« še vedno napada področje vlemesta London.

V Italiji so tudi včeraj nemške čete razbile vse prodorne poizkuse sovražnika pri mestu Firenze in mu prizadejale težke izgube. Nemci vzdržujejo dobro pritisk sovražnika.

Na severnem pobočju Karpatov so se izjalovili mnogoštevilni oklopni napadi Sovjetov. Pri Beskidskem prelazu je bil potom protitudarca sovražnik vržen nazaj.

V mogočnem loku reke Visle pritiska sovražnik v smeri mesta Baranov. Na severu pa sovjetski napadi niso imeli uspeha. Poizkusi Rusov prebroditi reko so se izjalovili. Severnozapadno Varšave divjajo hudi boji. Naše čete so zavzele v protinapadu mesto Radzymin. Na srednjem Bugu in pri Avgustovu napada sovražnik brez uspeha tudi pri Seinen - Vilkoči in Mitavi se vršijo hudi boji. Pri Birsenu so naši grenadirji zopet zav-

zeli nekaj krajev. Vzhodno Dvine in na ožini Narve so naše čete zlomile vse prodorne poizkuse sovjetov. V velikih obrambnih bojih med Karpati in finski zalivom je bilo meseca julija uničenih 3.908 sovražnih oklopnikov. Ktem treba prišteti še 250 oklopnikov, ki jih je uničilo bojno letalstvo. V tem času so sovjeti izgubili še 1.329 letal.

Gorica, 5. julija. - V. R. - Tudi v zadnjih treh dneh sovražnik ne more zabeležiti nikakega resničnega strateškega uspeha, kar pomeni, da se zamore brez skrbi govoriti o uspehu brambe. Brezdvomno to daje precej na živce Angloamerikancev, ker bi se sicer ne bili odločili obstreljevati odprtih mest Pisa in Firenze. Posebno pri mestu Firenze se fronta spreminja v pozicijsko in tega se Angloamerikanci najbolj bojijo. Zdi se, da se tudi pripravljajo na novo izkrcanje v Italiji, ker zbirajo na več mestih izkrcevalno brodoge. Jasen dokaz, da boji ne gredo po njih željah.

Tudi v Normandiji je napredovanje zaveznikov zelo počasno. Nemci si dovoljujejo celo uspešne protinapade, četudi to gotovo trenutno ni v njihovem programu. Sovjeti so napravili močen sunek naprej a so se že zopet ustavili in tipajo po šibkih mestih brambe. Teh pa ni — povsod

Vpoklicani Slovenci!

Nasha domovina, mali ljubljani del Evrope, je v nevarnosti. Naslanja se na mogočno in pravično silo Nemčije. Nemčija Vas zove — tudi vi morate doprinesiti k zmagi, ako hočete biti deležni dobrin bodočnosti!

Kdor se ne odzove, je ubežnik in ni vreden našega spoštovanja!

ljubezen, ki vaju je vezala. In sedaj je izginil v gozdovih. Mi vemo in tudi ti veš, da se že kesa, saj ga je vzgojila dobra mati, slovenska mati, rad bi pobegnil, a ne more. Za njim hodi kot za nezanesljivim, stalno zasledovalec z revol-verjem v rokah in čim bi tvoj mož stopil za korak s poti, ga zadene krogla v tilnik. Glej žena, tvoj mož ni več človek, svoboden človek, ampak suženj, manj kot suženj.

Vam slovenske žene, ki imate svoje moške pri domobrancih, da s pesmijo na ustih in s smehom v očeh branijo našo sveto zemljo pred komunističnimi krvniki in njihovimi bolnimi priležniki, pa očitajo izdajstvo, očitajo vam, da ne ljubite prav svoje drage. Slovenske žene, zavedajte se, da vas obrekovanje teh ušivih nestvorov še bolj očisti, da

blato ki leti iz teh gnilih ust ne pade na vas, ampak nazaj na te propale ženske, ki predstavljajo protifašistično žensko zvezo.

In otroci, katerih očetje so pri komunistih. Ti bodo v svoji nedolžnosti največ trpeli radi narodnega greha, ki so ga zakrivila te ženske, ki se bojijo biti matere. Otroci, ne veste še, kaj ste zgubili! Komunističnem raji otrok ne ve, kaj je očetovska ljubezen, tam je izum farjev in škofa, ki vlada v Rimu. Zažgite cerkve. Uničite slike malikov.

Novi položaj Turčije v Berlinskih komentarjih

Berlin, 3. avg. Z odločitvijo, da prekine s Nemčijo diplomatske in gospodarske odnose, se je Turčija podala na pot, ki je nasprotna njeni tradicionalni politiki in nikakor ne odgovarja resničnim interesom turškega naroda. Turčija je zavrgla nevtralnost, ne da bi bilo to treba.

S tem korakom si je Turčija naložila težko odgovornost. Prijateljske vezi med nemškim in turškim ljudstvom, ki so se izražale zlasti v prisrčnih kulturnih stikih, so bile nasilno prekinjene. Turčija se je predala skupini vesil, katerih nameni se nikakor ne ujemajo s turškimi koristmi.

Sofija, 3. avg. V Sofiji posebej poudarjajo izjavo turškega ministerskega predsednika Saradžogluja, ki je dejal, da ta turški korak še ne pomeni vstopa v vojno.

Otok Rab očiščen tolpa

»Adria Zeitung« poroča iz Zagreba:

Uradno poročajo, da je bil otok Rab popolnoma očiščen partizanov. Ta otok obsega 92 kv. kilometrov in ima 6000 prebivalcev. Slikovito glavno mesto z zgodovinskim obzidjem in lepimi stavbami, med temi je tudi stolnica iz 13. stoletja, je bilo po Badoglijevi kapitulaciji zasedeno po partizanih. Sedaj pa je ves otok z glavnim mestom vred popolnoma očiščen tolpa.

Italijanski komunisti hočejo požigati cerkve

Trst, 3. avg. Italijanski odbor brezbožcev, ki je bil pred kratkim osnovan v Rimu, se je obrnil, kakor javlja fašistični časopis »Italia Repubblicana«, z okolicami na italijanski narod, v katerem med drugim izvaja: »Italijani! V tako imenovanem večnem mestu je bil osnovan italijanski odbor brezbožcev. Naš spored se glasi: Konec z vero. Onemogočite farje. Oni so naši sovražniki. Italijani, Boga ni. Bog je izum farjev in škofa, ki vlada v Rimu. Zažgite cerkve. Uničite slike malikov.«

Atentat na palačo „Giustinian“

Trst, 3. avg. Pri nekem terorističnem atentatu na palačo »Giustinian« v Benetkah se je porušilo pet nadstropij te zgodovinske zgradbe, kakor javlja tržaški »Piccolo«.

Dva stebra slovenske kulture

Slovenec je visoka kultura, ki smo si jo znali razviti, lahko v resničen ponos. Kljub temu, da smo majhen narod, imamo bogato leposlovje, ravne naše ljudske izobrazbe je visoka in še v današnjih dneh, ko med grmenjem topov modrice spe, knjižna, leposlovna in znanstvena proizvodnja zavzema pri Slovencih zavirljivo visoko stopnjo.

Naše svetle, nekrvave zmage

Vprav dejstvo, da smo se navzlic temu, da smo bili docela prepuščeni sami sebi, ustvarili tako visoko kulturo, je dokaz take narodne sile in takega napora, da ga v resnici lahko primerjamo z bleščečimi zmagami na bojnem polju. Naše leposlovje, naša znanost, naša ljudska izobrazba so naše svetle, nekrvave zmage. Upravičeno je zapisal Ivan Cankar leta 1912.: »V svoji ječi in revščini in mnogostevilnih nadlogah smo povzdignili svojo kulturo tako visoko, da je kras in veselje. To je izraz narodne moči, ki ne zaostaja prav nič za tisto močjo, ki se je pojavila pod Lozengradom in pri Kumanovem.« V tem trenutku bi radi opozorili na dva stebra te naše slovenske kulture. Prvi je naše šolstvo, drugi so naša prosvetna društva.

Slovensko šolstvo

Kako slovenski narod živi za slovensko šolstvo, je najboljši dokaz to, kako so zlasti Primorci z ljubeznijo gradili pred desetletji svoj šolski sistem. Koliko nabirk, koliko od ust pritrjenih krajarjev je šlo za novo nastajajoče šolske domove. Vsaka opeka teh šolskih gradb je mrtev simbol žive ljubezni slovenskega človeka do domače izobrazbe. In ko so nastopile razmere, v katerih se slovensko šolstvo ni moglo razvijati, je sleherna preprosta slovenska družina postala šola, sleherna mati učiteljica. Človek iz velikega, modernega sveta težko razume to intimno navezanost Slovencev na domače šolstvo. Prav tako kot človek, ki živi med velikih razmer, nikdar ne more razumeti ljubezni preprostega človeka do svoje kmečke domačije.

Zahteva po šolstvu pa ni zgolj reakcionarna, čustvena in romantična zadeva, ampak pojav, ki se organsko vključuje v splošno narodno teženje po napredku in po dosegi tiste življenjske ravni, kot jo imajo sosedni močni narodi. Zahteva po slovenskem šolstvu ima svoj politični, gospodarski in če hočete strateški zven. Brez šole ni kruha. Brez solidne osnovne izobrazbe, ki jo dobi otrok, ni kvalitetnega delavca, ni kmeta, ne obrtnika. Nihče pa ne more izoblikovati kulture nekemu ljudstvu tako precizno, zasejati semen tako globoko, kakor šola v domačem jeziku. Subtilnosti ljudskega duha, ki se zrcalijo v jeziku, so nena-domestljive. Graditi proči njim, se pravi zidati na pesek. Samo izoblikovane množice

so lahko homogene in samo take lahko posežejo uspešno v gospodarski razvoj in lahko doprinejejo v skupni borbi narodov.

Prosvetna društva

Že v prvih desetletjih slovenskega narodnega prebujanja so se osnovala prosvetna društva, tako imenovane čitalnice. Iz njih je vzklilo in se razvilo prebujanje med široke plasti slovenstva. In potem so bila vseskozi prosvetna društva žarišča slovenskega življenja, tekmovalnice, v katerih so se urili in izurili naši najboljši duhovi. V njih je postajalo slovenstvo iz množice občestvo in poleg šolstva so ona pred vsem najbolj pomagala k razvoju slovenske izobrazbe. Iz njih so izšle tudi naše gospodarske organizacije, naše zadruge, te žilave premagovalke kapitalističnega oderuštva.

Najprej je potrebna misel, jasnost, prosveta, in iz njih šele bodo izšla dejanja. Danes naj postanejo kulturni krožki braniki resničnega, nepokvarjenega slovenstva pred poplavo boljševiškega internacionalizma.

Slovenska misel, razvij se!

Ko tako želimo, zahtevamo in se trudimo za slovensko kulturo, se zavedamo, da ne izpolnjujemo samo svoje dolžnosti nasproti lastnemu narodu, ampak vršimo tudi svoje evropsko poslanstvo. Evropa postaja namreč iz dneva v dan bolj enota. Napredek tehnike in prometna sredstva tira razvoj političnih oblik vedno večje prostore. Tako lahko skorajda z metafizično gotovostjo trdimo, da se bodo evropski narodi vedno bolj povezovali v skupnost. Današnja vojna je jasen dokaz za našo tezo. Če pa je Evropa organizem, ne bo nihče, kdor čuti evropsko, mogel želeči, da bi na zemlji, ki jo skozi stoletja posedujejo Slovenci in ki je za Evropo tako važno križišče potov, nastal nekak prazen prostor, poseljen z blede, nehomogeno in neizoblikovano množico kulturno in politično nizko stoječih ljudi. Če nam je pri srcu moč celega telesa, bomo pospeševali harmonični razvoj vseh udov. Zato kličemo z vsemi dobro mislečimi: Slovenska misel, razvij se!

Slovenske šole

Zopet nam je po dolgem času dovoljena slovenska šola v Gorici. Zagotovljeno nam je, da bomo imeli v jeseni redni slovenski pouk, zato se bodo naši otroci že sedaj pripravljali nanj v slovenskih pripravljalnih tečajih. Namen je, da se naša mladina duhovno in praktično pripravi na našo šolo. Duhovno, da stopi vanje duh slovenstva, in praktično, da bo v jeseni pouk hitreje napredoval ter se tako olajša delo staršem, učiteljsvu in otrokom.

Tečaji se bodo vršili v jutranjih in prvih popoldanskih urah v osnovni šoli v Via Mameli 10 in sicer brezplačno.

Vpisovanje v tečaj bo vsak dan od 7.—10. avgusta od 8. do 11 ure dopoldne.

Pohitite z vpisovanjem, da bo tako čimprej možno začeti z rednim poukom, da bo hitro nadoknadeno, kar je bilo — ne po naši krivdi — zamujeno!

Tabor v Kobaridu je preložen na 13. t. m.

Istega dne se bo vršila tudi igra in sicer popoldne!

Na banki

Te dni sem imel opravilo v Banchi d'Italia. Ko sem čakal na vrsto, sem poslušal sledeči razgovor med dvema ženskama z naših hribov:

»Odkod ste doma?« »Iz Zalogovice.« »Ali ni tam doma naš slaven pisatelj Bevk?« »Prav od nas je.« »Ali prihaja pogosto doma domov?« »Pred par meseci je bil in nam je povedal.« »Kaj je povedal?« »Joj, kako ta mož laže! Bil je pri nas že ob zlomu v septembru in nam je takrat slovesno obljubil, da bomo o božiču jedli bele potice. On jih gotovo ed septembra do sedaj le naprej je, saj berači po vseh hribovih, ali mi moramo stradati in se prerivati za zrno soli in kosček kruha.« »Torej po vaše ta mož ni tako velika slovenska osebnost, kakor mislijo goriški ljudje?« »Kako bo tak človek velik, ki ima za seboj in pred seboj tako grdo življenje? Gorje bi bilo nam, ako bi imeli samo take voditelje. Pri nas ga ljudje tako malo obhajajo, da njegovih knjig niti ne pogledamo, saj so v njih same svinjarije. Pa se zdi, da sam dobro ve, koliko med nami velja. Gotovo ga je sram samega sebe in ljudi. Zato zlasti zadnje čase nič več ne hodi med nas. In nihče ne joka za njim...«

Dejstva in ugotovitve

Neizogibna usoda sredine

Bismarck je dejal, da je politika umetnost možnega. Nek znan in vpliven političen pisatelj je zapisal, da velja ta Bismarckova opredelitev zlasti za politične praktike malega formata. (Pri nas n. pr. za sredinske voditelje).

Čim bolj se kak mali politik varuje velikih idej, toliko hitrejši, lažji in vidnejši so njegovi uspehi. Brez dvoma pa so tudi obsojeni na minljivost in čisto ne preživijo svojega očeta. Delo takih politikov je redkokdaj važno za bodoče rodove, kajti njihovi nestalni uspehi temelje na skrbnem odganjanju vseh velikih vprašanj in načel, ki edina morejo imeti vrednost za potomce. Tako omenjeni pisatelj.

Kot da bi bile besede napisane za našo sredino. Brez vsake ideološke podlage se skuša povzpeti na površje in prevpiti levico in desnico. Gesla so ji prav poceni: mi smo za narod, ker nismo za nikogar drugega. Roké držé križem, samo čakajo — neomadeževani. Domobranstvo naj narod popelje kot Mojzes skozi puščavo, tisti, ki mu odpre vrata v obljubljeni deželo, bo sredina. Slab račun! Marsikdo bi sedel in zabaval, češ glejte me, čist sem! S takimi malimi politiki se zgodi, da sicer za trenutek pridobe simpatije, a ker narodu ne dajo nič, jih narod tudi kmalu pozabi, včasih tudi morebiti — prekolne.

S splošno lakoto si hoče komunizem pomagati do revolucije

Narodni osvobodilni odbor v Furlaniji je 28. julija 1944. izdal »v imenu italijanskega naroda« poziv furlanskim kmetom, naj z vsemi močmi sabotirajo mlatev. Mlatilnice ne smejo delati več kot 5 ur na dan, vsak pridelovalec sme dnevno pripeljati k mlačvi največ en voz, delavci pri mlatilnici morajo tudi med dovoljenim peturnim delom z opozicijo in sabotažnimi dejanji ovirati mlatev itd. Kjer bo mlatilnica delala več kot pet ur, jo bodo komunisti brez oziroma na morebitne osebne sankcije razbili.

Nič ne pomaga, če komunisti take zločinske ukrepe zavijajo v plaši borbe proti okupatorju ali celo zaščite malega človeka. Učinek uničevanja

najvažnejših pridelkov za prehrano more biti v vsakem primeru samo eden: ljudska lakota. Z lakoto bo komunizem najlaže dosegel to, kar je njegov bistveni cilj: nezadovoljstvo in revolucijo. Vprav mali človek pa, ki mu komunizem obljublja raj in oblast, bo prva žrtev te revolucije.

Pozdrav s pestjo - oslane

Okrožni odbor OF za Pivko je izdal 20. 6. okrožnico »Vsem rajonskim odborom OF«, kjer pravi med drugim:

»Naša vojska je od zaveznikov in tudi od sovražnikov priznana kot zavezniška vojska in moramo stremeti za tem, da tudi na zunaj dobi znake redne vojske. Disciplinarni, oficirski čini, vojaški pozdrav itd. so nujni ukrepi za to.

Povdarjamo pa v tej zvezi, da velja vojaški pozdrav samo za redno vojsko, dočim za odrede in politične delavce ostane pozdrav OF, to je pozdrav s pestjo.«

Razveseljivo priznanje

La Voce di Gorizia dne 29. julija 1944. v uvodniku z naslovom »Poziv k sodelovanju« priznava:

»Tako se je zgodilo, da so se Slovenci dan za dnem oddaljevali od Italije, ki jim je, kršeč najosnovnejše pravice naroda, postala kruta mačeha.

Se strinjamo.

Širite „Goriški list“

Ponovno opozorilo našim dopisnikom

Naš list je hvaležen vsem svojim številnim dopisnikom za njihovo sodelovanje in v resnici potrebujemo čim širše mreže dopisovanja, zlasti vseh iz dežele. Toda ponovno prosimo naše dopisnike, naj bodo v svojih dopisih stvarni, jasni in kratki, izogibljajo naj se vseh fraz in poročajo naj samo o bistvenih, o važnih zadevah. Kakor se neradi komu zamerimo, vendar bomo morali v bodoče — ne glede na ugled tega ali onega našega sotrudnika — take dopise ali krašati, ali spreminjati ali — z obžalovanjem — odložiti za nedoločen čas.

»Goriški list«.

KULTURNI OBZORNIK

„Pesmi o Maji“

ALOJZ GRADNIK:

»Pesmi o Maji« Ljubljana 1944

Naš rojak iz Medane Alojz Gradnik, ki zadnja leta stalno živi v Ljubljani, vzor toliko mladih pesnikov, vsebinsko najmočnejši oblikovalec slovenske vezane besede, nas je znova presenetil z drobno, a mikavno pesniško zbirko. V dvaindvajsetih pesmih skozi usta neke umišljene deklice Maje čustvuje ob naravi in modruje ob simbolih. Deloma je to zgodba Maje, ki se pogovarja z morjem, metuljem, materjo, Maziljenim, mrtvim bratom, izpovedujoč jim svojo mlado strast in kes in ljubezen. Še vedno je čutiti Gradnikovo včasih tako krepko izraženo povezanost z zemljo in krvjo, a sedaj tiše zapeto in prehajajočo v višji, duhovni svet. Taka je na primer pesem Maja in mati, vsa še uglašena na tajno prelivanje in sožitje med bitji, a priznavajoča Boga kot vir vsega življenja: »V morju bova kaplje male, - bova tam šele spoznale: - tok, prirok, odtok je krog, - v večnem krogu - večni Bog.«

Zal kot že v »Zlatih lest-

vah« odklon od poetičnega naturalizma, za Gradnika tako značilnega, ni prinesel s seboj tudi izbrušenejši oblike, marveč prej neko površnost. Morda smo še vedno preveč v objemu naturalizma, da zahtevamo za duhovnejšo poezijo finejši izraznosti, medtem ko nas v naturalizmu niti jezikovne napake niso tolikanj motile. Kolikor so Majina čustvovanja obrnjena navzven, kot so pogovori s sfingo, mečem, staro knjigo, azilom so najmočnejše sodobno barvane socialne refleksije. Kdor živi sredi bolečine našega naroda, bo najziveje začutil s pesmijo Maja in mesto. »Tako bi rada spet se k vam vrnila! - Kot lastovka, ki staro gnezdo išče - in obletava črno pogorišče, - bi se pod oplenela bruna skrila. - Srce bi čivkalo ko tožba ptičev. - In prišla mati k meni bi in rekla: - Ne joči, kruh sem za obisk ti spekla, - grenak je, od pepela je mrličev.« Vendar Gradnikova socialna lirika izzvani optimističneje kot modna socialna pesem ljubljanskih salonskih levičarjev minulega desetletja. Revčem v azilu govori sočutna Maja: »Ah, prišel Kristus neki dan bo k vam, - poklical vas in peljal vas drugam.«

Dr. Karel Štrekelj

V Gorjanskem na Krasu se je 25. februarja 1859. rodil eden največjih slovenskih jezikoslovcev dr. Karel Štrekelj. Že v zgodnji mladosti je pokazal izredno zanimanje za jezikoslovna vprašanja. Kot 12 leten dijak goriške gimnazije je že izročil slavnemu poljskemu učenjaku Baudouinu de Courtenay, ki se je večkrat mudil med Slovenci ter se je zlasti zanimal za Rezijane in njihov govor, zbirko skrbno zapisanih tekstov, v svojem domačem (srednjo-kraškem) narečju. Gimnazijo je dovršil z odliko. Nato pa se je vpisal na vseučilišče na Dunaj. Obiskoval je zlasti slavistična predavanja. Pripravljal se je že takrat na to, da bi postal profesor na vseučilišču. In res se je kmalu habilitiral za privatnega vseučiliškega docenta. Ob tej prikliski je predložil temeljit, nemški pi-

san spis o »Oblikoslovju goriškega srednjekraškega narečja«. Ta spis je l. 1886. izdala dunajska akademija znanosti.

Izredni profesor slovenskega jezikoslovja je dr. Štrekelj postal l. 1896. in sicer na univerzi v Gradcu. L. 1908. pa je napredoval do rednega profesorja z nalogo, naj se pri predavanjih posebno ozira na slovenski jezik in slovstvo. Nepretrgano znanstveno delo pa ga je prežgodaj utrudilo. Odložiti je moral svoje pero in 7. julija 1912. je v Gradcu umrl.

Dr. Štrekelj je bil nenavadno marljiv znanstvenik. Ves prosti čas je prebil v svoji domači knjižnici, v kateri je nakopičil izredno veliko jezikovnih zakladov. Pisal je tehtne razprave v Ljubljanski zvon, v Dom in svet, v Zbornik in v Letopis Matice Slovenske.

Zlasti ga je zanimala etimologija, to je nauk o izvoru besed, in slovnica. Bil je soizdajatelj svetovnoznane časopisa za slovansko jezikoslovje »Archiv für slavische Philologie«, ki ga je začel izdajati veliki hrvatski učenjak Jagić. Napisal je več sijajnih razprav o vplivu slovenščine na sosedne jezike, n. pr. o slovenskih elementih v besednem zakladu štajerskih Nemcev in o slovenskih besedah v furlanščini in italijanščini. Urejeval je tudi slovenski prevod državnega zakonika.

Velikansko delo so tudi »Slovenske narodne pesmi«, ki jih je Štrekelj l. 1895. začel izdajati pri »Slovenski Matici«. Uredil jih je štirinajst zvezkov. To je monumentalna zbirka, eno tistih velikih del, na katere smo lahko po pravici ponosni. Štrekelj se je pri urejanju te zbirke oziral predvsem na znanstveno vrednost; s točnimi zapisi je rešil zelo veliko lepih biseroev naše ljudske poezije, ki bi se

bili v vrvežu nervoznega modernega življenja gotovo izgubili. V njegovi knjigi jih pa ima danes na razpolago znanstvenik i pesniško razpoložen človek, ki išče lepote tudi pri stvaritvah preprostega ljudstva. V Štrekeljevih časih je bilo proti njegovim »Narodnim pesmim« mnogo godrnjanja, danes je to zelo iskana in cenjena knjiga, ki je ponesla Štrekeljevo slavo v širni slavistični svet po Evropi in drugam.

Naš učenjak je zasnoval in deloma izvršil tudi »godovinsko slovnico slovenskega jezika, v kateri je hotel popisati razvoj slovenščine v teku stoletij od početka do naših časov. Tudi to je velikansko delo. Štrekelj ga je dovršil samo do polovice; potem mu je smrt iztrgala pero iz rok.

Mnogo se je bavil s pravopisnimi vprašanji. V njegovem času naš pravopis še ni bil tako ustaljen kot danes. Štrekelj se je živahno udeleževal časopisnih razprav o

pravopisu. V podlistkih »Slovenca« je l. 1900. in 1901. objavil obširno razpravo »O Levčevem pravopisu in njega kritikih«. Kljub temu pa je slovenski pravopis hodil svoja pota.

Kot človek je bil Štrekelj cel mož. Bil je delaven, značajan in učen. Za svoja predavanja se je pripravljalo zelo vestno. Tudi kot sin Cerkve je bil vedno zvest veri svojih očetov ter je vse verske dolžnosti vedno natančno izpolnjeval. Ko je začutil, da se mu bliža smrt, je uredil vse svoje pozemeljske zadeve, zlasti svoje rokopise. Pred smrtjo je bil dvakrat previden in ob nedeljah je, ko je bil že bolan, vedno bral iz mašne knjige. Ko sam ni mogel več, je pa naprosil svojo ženo, da mu je brala mašne molitve. Pri njem sta vera in znanost živeli mirno in složno druga poleg druge. Zato je pa tudi dosegel take lepe uspehe kot malokateri učenjak.

n.n.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

I. SLOVENSKA AKADEMIJA

VERDIJEVO GLEDALIŠČE - GORICA

NEDELJA 6. AVGUSTA 1944.

SPORED:

I. DEL

O. ŽUPANČIČ:	Pozdravna beseda	govor
Z. PRELOVEC:	Kralj Matjaž	deklamacija
PREŠEREN-VILHAR:	Ljuba si pomlad zelena	tenor solo
JUVANČIČ:	Mornar	tenor solo
ROBIDA-PAVČIČ:	Beseda	deklamacija
P. GOLIA:	Pastirica	sopran solo
NARODNE:	Monolog Petricka pred kraljem Matjažem	deklamacija
PREŠEREN:	Slovenske narodne pesmi	violina-klavir
	Od železne ceste	deklamacija
B. SMETANA:	Dvospev iz: „Prodane neveste“	sopran
		tenor

II. DEL

B. SMETANA: PRODANA NEVESTA

Janko, Mihov sin - Kecal, mešetar - Krušina, kmet

VAŠČANI, FANTJE, DEKLETA

Glasbeno vodstvo: g. prof. KOZMARA / Režija: g. PFEIFER, član nar. gled. v Ljubljani / Vodja zbor: g. GORENŠEK

III. DEL

NARODNA:	Soča bela	moški zbor
V. VODOPIVEC:	Noč na Adriji	mešani zbor
	Vodja zbor: g. GORENŠEK	

Vstopnice za I. slovensko akademijo dobite vsak dan od 3. do 6. ure popoldne na upravi »Goriškega lista«, korzo Verdi 47. Pohitite, da si zagotovite prostor!

Redka stvar je draga stvar. Večer slovenske besede in glasbe bi navzlic višini, ki jo obetajo izvajalci, ne bil tolikega pomena, ko bi Gorica imela priliko večkrat slišati slovensko govorico na odru. Tako pa stoji pričakovanje jutrišnjega večera manj v znamenju umetniškega užitka kot v znamenju praznika goriških Slovencev.

Še nekaj velja poudariti. Ko se prebujajo slovenska kultura na Goriškem, je od nas samih odvisno, kako se bo mlada setev razrasla. V trenutku, kakršen je sedaj, mora vsakdo vsaj z odobravanjem priliti nežni rastlinici, da ne uvene, ko je komaj dobro vzklila. Kdor stoji ob strani in čaka, kaj bo, ni nič boljši od onih, ki jim je naše delo trn v peti.

Socialno skrbstvo

za družine delavcev, internirancev in jetnikov.

Družine, katerih člani so bili odvedeni v Nemčijo na delo ali v internacijo ali v zapor, imajo pravico do podpore, če dokažejo potrebo. Prošnje je treba napraviti na posebnih tiskovinah in zraven priložiti vse take izkaze, ki potrjujejo resničnost navedb v prošnji (družinski list, kakršenkoli izkaz o imovinskem stanju, morebitna zdravniška izpričevala, potrdilo o internaciji ali zaposlenosti, zadolžnice v slučaju zadolženosti, i. p.). Iz krajev, kjer ne poslujejo županstva, veljajo primerne izjave izdane od župnih uradov. Za hitrejši postopek pri reševanju prošenj se priporoča, da so listine napisane v nemščini. Podrobnejše informacije in pomoč ter posredovanja v teh kakor tudi v drugih podobnih zadevah nudi slovenskemu prebivalstvu novoustanovljena Socialna pomoč v Gorici v Morellievi ulici št. 25 v uradnih urah od 9. do 12.

Fantje gredo k vojakom

Zgodaj v jutro se oglasil pesem slovenskih fantov, ki gredo na nabor; sprva tiho in mehko kot spev slavčka, potem vedno glasneje in močnejše, da zadoni med hišami kot mogočna pesem zvonov in budi Goričana. Med svežimi fantovskimi glasovi se prelivajo zvoki harmonike. Brez nje slika slovenskega fanta, ki odhaja k naboru, ni popolna. Z njo hoče izraziti svoje veselje, da se je iz kratkoglednega pobiča razvil v čvrstega mladeniča, ki je sposoben za boj. Ta njegova prelevitev pa ne sme ostati skrita, spoznati jo morajo vsi ljudje. In kdo bi je ne videl? Kako veselo in razposajeno korakajo po glavnih goriških ulicah! Razoglavljaj, da jim pali sonce že itak temna lica in smejočih oči, pojo slovenske narodne pesmi in tu in tam izpolnijo pavzo z veselim vriskom, da kar jekne od sten visokih hiš. In v gumbnici drugje rdeči nagelj rožmarinu in roženkravtu, ki mu ga je dalo v spomin ljubljeno dekle, morda solznih oči. Toda on je fant, proč solze! Zdaj je vojak, zbogom de-

kle! Njegova ljubica bo odselej naprej puška, ki ga bo spremljala od zore do mraka, od večerne do jutranje zarje. In zvesta mu bo.

Zesem harmonike pa mu vzame tudi strah pred grozo vojske. Nemirno mu drse prsti preko belih tip in tesninih gumbov, a hkrati živahno, da preženejo bojazen. Kmalu je pozabljena in pesem vriska veselo.

Petje pa grla suši, zato jih je treba pogosto namočiti. Spomnijo se gostilne, kjer so točili dobro vino in zavijejo tja. Pred vrati pa začudeni obstanejo, kajti gostilna je zaprta. Pesem za trenutek utihne, fantje zmajejo z rameni in znova se jim izvije iz prsi vesela pesem, ki jih spremlja do naslednje gostilne. Tu si nalijejo božje kapljice v kozarce, razposajeno in samozavestno trčijo in si z njo »privežejo dušo.«

Regnuti se zbirajo na trgu Battisti. Marsikoga spremi mati in mu daje zadnje nauke, ki si jih vsakdo najbolj zapomni. Navadno pa je sin tisti, ki mora tolažiti žalostno mater, ki se boji žrtev. A njega žrtve ne plaše. Saj ga kliče dolžnost, da se odzove resnemu pozivu.

Nekateri gredo v gozdove. Ni jim mar ne družine, ne domovina. Tja jih žene samoljubje. Toda poštene in zavedne slovenski fantje gredo visoko zvrnani po poti svoje dolžnosti. Marsikdo je že izgubil dom in družino in zdaj je pripravljen darovati na žrtveniku domovine tudi svoje mlado življenje. Ne boji se odkritega boja, sovraži le zahrbtnost in strahopetnost gozdne vojske.

Njegov odločilni sklep krepi pesem, ki utihne šele v pozni uri: »V boj, v boj, v boj, za dom v boj...«

Slovinci vpoklicanih letnikov!

V usodnem trenutku je vedno vsak Slovenec na svojem mestu! To mesto je danes v bojnih vrstah! Za Evropo, za dom, za narod! Med vami ni strahopetcev. Dolžnost kliče — odzovite se!

Lepa je senčica javorjeva...

pravi naša narodna pesem in tako bi lahko dejali tudi mi, kadar nas na sprehodu zanese v Manzonijsko ulico. Tu rastejo namreč srednjevisoki javorji in njih senca zariše prav lepo ploskev na gladko cesto. Listje ni preveč gosto, a lepo široko in gladko. V vetrnih dneh se obrača v sapi in v soncu zablesti pogosto kot srebro.

Javor je skromno drevo in priljubljen za nasade in drevored. Gnojil ne rabi, korenine razprede na široko in globoko, zato vsrka dovolj vlage tudi ob suši. Ljubi sonce in to je lastnost, ki jo vrtnarji zahtevajo od nasadnih dreves. Z njimi lahko olepšajo pusteceste, kjer bi drugače žgalo sonce in bi morale biti ulice zapuščene. V hladni javorjevi senci pa se vsakdo rad izprehaja.

V Manzonijski ulici so javorje obstrigli, kajti drevesca so še mlada in skrbni vrtnarji jih hočejo disciplinirati. Ne dovolijo jim, da bi rasli kot zapuščena mladina brez vzgoje, zato jih že sedaj navajajo na red. Bili so tudi malo preveč radovedni in so iztezali svoje veje proti oknom tamkajšnjih hiš. Čeprav so jih ostrigli, je sence še vedno dovolj.

Prav lep je javorjev sad, ki ima obliko zrakoplovskega ogrođja z dvema propelerjema, ki se v vetru lepo vrtita. Otroci, ki so precej iznajdljivi, so prvi poslali taka letala pod sinje nebo.

Privežali so jih na sukanec. ga ovili okrog prsta in spustili v zrak. Pluli so le takrat, ko so tekli tudi otroci, propelerji so se pa le vrteli! Celo na vsak prst so si privežali po enega in eskadrila je šla na napad v sovražnikovo mesto.

OPOZORILO

Oddelek za protiletalsko zaščito pri goriški prefekturi opozarja prebivalstvo, da se smejo predmeti po letalskih napadih porušeni poslopji prodajati le z odobritvijo nemškega svetovalca in prefektore. Prebivalstvo se svari pred samolastnim prisvajanjem predmetov.

Dolžnost vsakega Slovenca!

Braniti domovino do zadnje kaplje krvi! In naša domovina je v nevarnosti... Vsi mladeniči poklicanih letnikov morate vedeti, kje je vaše mesto! Ako se boste odzvali polnoštevilno, bo naš narod dokazal, da je res vreden svobode in jo bo po zmagi tudi deležen!

Naš živilski t g

Sredi poletja smo, ko zori sadje in lepo uspeva povrtnina in tudi cvetje. Sonce in dež sta orumenila glavno solato, da je krhka in porabi le malo olja. Zeljnate glave so trde in prav tako lepo rumene. Narezane na drobne rezance in mešane s kumarčnimi rezanci nam dajo izvrstno solato. Med to lahko narežemo tudi zeleno papriko. Na trgu dobimo že pekočo papriko, ki je zelo močna, zato je smemo dodatni raznim omakam prav malo. Stročjega fižola je še vedno dovolj, a je precej žilnat. Pridna in skrbna gospodinja pa žile pri čiščenju fižola vedno odstrani. Vedeti mora, da so neprebavljive in poleg tega ni prav nič lepo videti fižol, ki ga prepletajo zelene niti kot bršljan drevo. Bučk ni več veliko. Več je rdeče pese. Kupim le srednje debelo, ker je mehka in ni lesena. Tako se prav hitro skuha. Zelena je dobra za razne juhe, prikuhe in solate. Kot solato lahko napravim kuhano in ohlajeno ali pa surovo, narezano na fine rezance, moram jo obtežiti in po nekaj urah odtisniti vodo. Potem narežem vanjo nekaj skodelic kuhanega in prav tako ohlajenega fižola v zrnju in zabelim. Veliko je sladkega korenja, ki sem ga že večkrat kupila, da sem ga pripravila kot solato poleg suhih jedi.

Medtem ko je breskev vedno več, pa prinese marelice le včasih na trg. Tudi smokevi ni več toliko. Lepa so jabolka, mehka in trda, sladka in kisla. Za kompote kupimo sladka, za zavitke pa kisla. Če hočemo uživati presna jabolka, moramo prav tako kupiti trda. Hruške lahko izbiramo, mehke ali trde, mokaste ali mokre. V prejšnjih letih je bilo dovolj borovnic in malin, danes jih pa ni. Bile so osvežujoče in iz njih sem si večkrat pripravila sladke hladne pijače. Jagode moram kupiti le prav redko. Čudno pa se mi zdi, da prodajajo grozdje le v nekaterih trgovinah s sadjem, na trg ga pa ne prinese nobena kmetica. Seveda zdaj še nima pravega okusa in je tudi prekislo, ker je prehitro trgano.

Tudi cvetja je veliko. Lahko izberem preprosto ali razkošnejše, seveda po primerni ceni.

Gospodinja

Pozor!

Od 21. do 6. ure zjutraj je prepovedan vhod in izhod v mesto Gorica. Ta predpis še vedno drži in bodo straže na blekih dosledno streljale na vsakogar, ki bi se jim med temi urami približal.

Autobusna proga Gorica-Tržič

Da se omogoči zveza z Benetkami, bodo vozili od 1. avgusta dalje avtobusi na progi Gorica-Tržič iz Gorice ob 5.30 in 13.

ZEGNANJE NA TRAVNIKU

V nedeljo 6. t. m. praznuje Travnjska cerkev god farnega patrona sv. Ignacija. Pontifikalno mašo bo daroval ob 8 uri nadškof msgr. Margotti. Slovenska maša bo zato četrt ure pozneje kot navadno, to je ob 9.15.

NESREČA V STRAŽCAH

V torek 1. avg. se je pripetila v livarni v Stražcah nesreča. Mehaniku Santo de Marco, 32 let staremu, je eksplodirala posoda z stisnjenim zrakom. Ponesrečenca so takoj odpeljali v bolnišnico ulice Brigada Pavia.

PONESREČENCI

Mala Frančiška Podberšič iz Coroninjeve ulice si je pri padcu zlomila desno nogo. 51-letna Cecilija Fioreli iz Pascolijeve ulice 2 si je pri padcu izpahnila desno nogo. 31-letna gospodinja Marija Černej iz Rupe pri Mirnu si je pri poljskem delu porezala levico. Levo nogo ima ranjeno 6-letna Ivanka Simeoni iz Križne ulice 2. Ponesrečil se je 20-letni dijak I. Mantovani. Ponesrečenci se zdravijo v goriški bolnišnici.

TRUPLO V SOČI

V Soči pri železniškem mostu so v sredo popoldne našli truplo mladega fanta, katerega istovetnost se še ni ugotovila. Zdi se, da gre za nekoga mladeniča stanajočega v ulici Rabatta.

DOPISI

KOBARID

Ves Kobarid stoji v znamenju priprav na prvi slovenski protikomunistični tabor, ki se vrši v nedeljo 13. t. m. Izdani so bili v ta namen posebni plakati v belo-modro-rdečih barvah. 13. avgust mora biti za kobarški kot narodni praznik. Na ta dan naj Kobaridci izpovedo svoje slovenstvo in svoj protikomunistični nazor. Dežela goriškega slavčka ne sme zaostajati za ostalimi pokrajinami slovenske domovine.

Novoustanovljeno prosvetno društvo v Kobaridu ima pred seboj široko delovno polje. Med tem ko se v Gorici pripravljajo slovenski predšolski tečajji in druge kulturne prireditve, si je tudi Kobarid zarisal delovni načrt za izobraževalno delo.

AJDOVŠČINA

Pred tednom dni je prispela v Ajdovščino skupina domobrancev pod vodstvom nadporočnika Kosa, da pripravi vse potrebno in organizira Narodno stražo.

Ze februarja smo Ajdovci upali, da bodo domobranci, ki so se tu mudili, ostali pri nas in vršili prepotrebno službo v blagor ljudstva.

Čeprav še trška »jara gospoda« ni spregledala rdeče nevarnosti in čeprav bodo domobranci našli veliko nezaupanja, sovraštva in dvolične igre, naj ne obupajo. Kajti našli bodo tudi mnogo prijateljev, silnih in še boljših. Toda teh je vedno več. Gnev raste in prišel bo trenutek, ko bo bruhal na dan.

GORE PRI IDRJI

Ustanovljena je pri nas postojanka, ki je kmalu doživela svoj ognjeni krst. Po enournem boju pa se je morala Vojkova brigada umakniti. Spomin pa bo imela v nekaj mrtvih in ranjenih.

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

UREDITEV PREVOZNEGA PROMETA

Po odredbi tržaškega prefekta je bil ves prevozni promet z motornimi vozili enotno urejen. Prevozniška podjetja so po novem organizirali v skupni zvezi, ki urejuje razdelitev dela. Motorna vozila ostanejo v lasti tvrdk. Načelno ne smejo motorna vozila brez posebnega dovoljenja preko meja tržaške občine. Razdeljevanje pogonskega sredstva bo v bodoče izvedeno po organih na novo ustanovljene zveze. Določbe odredbe se ne nanašajo na motorna vozila, ki so last nemških ali italijanskih oblastev. Zvezo vodi komisar inž. Barcia, ki mu stoje ob strani kot svetovalci štirje predstavniki prevozniške stroke.

PRIJAVA DELAVSTVA BOLNIŠKI BLAGAJNI

Prefekt tržaške pokrajine je izdal odlok, po katerem morajo obratovodje v tržaški pokrajini prijaviti do 10. avgusta pri bolniški blagajni vse dne 31. julija zaposlene delavce. Od 1. avgusta dalje je treba vsakega na novo nameščenega delavca ali odpusčenega delavca v 3. dneh objaviti.

TRGOVINE ZAPRETI BREZ DOVOLJENJA JE PREPOVEDANO

Sindikot trgovcev sporoča: Razni trgovci imajo navado zapreti trgovine za več dni, ne da bi prosili za dovoljenje oblasti. Opozarjajo se vsi lastniki trgovskih obratov, da je treba imeti za zaprtje dovoljenje Kvesture. Proti kršilec se bo postopalo.

ODDAJA BICIKLJEV

Komanda mesta in prefektura v Trstu sta odredili oddajo prijavljenih moških koles.

Odškodnino za oddana kolesa bosta določila dva strokovnjaka in jo bodo izplačali določeni denarni zavodi na podlagi oddajnega lista.

Kdorkoli bi se odtegnil oddaji, bo kaznovan po uredbi Vis. komisarja št. 9.

Kolesa je treba oddati v vojašnici Duca d'Aosta pri sv. Ivanu.

PISMA ZA PRIZADETE PRI LETALSKIH NAPADIH

Pisma namenjena stanovalcem hiš, porušeni pri letalskih napadih, ni bilo mogoče dostaviti, ker niso znani novi naslovi prizadetih. Zato naj prizadeti dvignejo pisma pri osrednjem poštnem uradu okence št. 21.

SMRTNA KOSA

Te dni so umrli v Trstu 75-letna Helena Buda, 47-letna Ivanka Cerne, 32-letna Ana Pelosa-Juračič, 19-letna Hedvika Gorjup, 58-letni Klement Kamber, 79-letni Jurij Ventura, 80-letna Marija Gerželj, 69-letna Angelika Bon, 24-letni Jožef Hočevar in 77-letna Olga Znidaršič.

POROKE

Poročili so se te dni v Trstu delavec Anton Žibert in gospodinja Laura Machi, uradnik Konrad Konzuli in gospodinja Marija Sila.

NOV CENIK ZA IZVOŠČKE

Tržaška občina je izdala razglas z novim cenikom, ki je obvezen za tržaške izvoščke.

BEG IZ TRŽAŠKE JEČE IN POVRATEK

Mario De Marco je izrazil lepo priliko, ki mu jo je nudil položaj 8. septembra in pobegnil skozi vrata ječe v ulici Nizza, kamor ga je spravila obtožnica radi nič manj kakor 19 tatvin. Dosedaj ga niso mogli izslediti. Oni dan zvečer pa je videl našega junaka vicebrigadir Stoppa, baš ko je hotel De Marco stopiti na tramvaj na trgu Svobode. Policist je takoj najel avto in tako prehitel tramvaj ter ga primoral, da se ustavi. De Marco se pa ni udal takoj, temveč je skočil na avto in skušal razorožiti policaj, ki je imel v rokah pištolo. Tekom ruvanja je policaj sprožil dvakrat pištolo in ranil De Marca v desno stegno in v trebuh. Sedaj se De Marco zdravi v tržaški bolnišnici, kjer bo moral ležati pod dobrim varstvom pet do šest tednov, nakar se bo moral vrniti v svojo celico v ječi.

Možje in mladeniči vpoklicanih letnikov!

Evropa vas zove in Vam nudi čast, da se ob strani Nemčije borite za njeno boljšo bodočnost. Ne verujte nikomur, ki vam napačno svetuje — storite to, kar vam svetuje vaša poštena slovenska vest — med Slovenci ne sme biti omahovalcev, ubežnikov, lopovov. V bran za Evropo, za Nemčijo, za domovino.

Oranje po žetvi

Cilj vsakega obdelovanja zemlje je, da jo spravimo v grudičasti zlog. Taka zemlja — sipka in rahla — postane kmalu godna, ker vanjo nemoteno prihaja zrak, preobila vlaga pa se neovirano odceja. Taki zemlji ne škodi toliko moča, pa tudi suša se ne pozna takoj. Pravilno kroženje zraka in vode omogoča talnim drobnoživkam hiter razvoj in razmnoževanje, te pa s svojim življenjem pripravljajo iz kamenitih sestavnih delov zemlje in iz odmrlih delov rastlin in živali novo rastlinsko hrano. Poletna toplota življenje drobnoživk še podpira.

Po žetvi je zemlja na površini zbita in trdo skorjo. Ta preprečuje kroženje zraka in s tem tudi zavira razmnoževanje drobnoživk v zemlji. Iz zbite zemlje tudi vlaga veliko hitreje izhlapeva, deževnica

pa vanjo teže pronica. Čeprav za sedaj ne manjka vlage, moramo vendar paziti tudi na to in preprečiti nekoristno odtekanje in izhlapevanje, ker ne vemo kaj še pride. Čuvati je treba vlago in jo zbirati v zemlji. Zbita zemlja se že v nekaj sončnih dneh toliko osuši, da rastline v njej ne dobe več potrebne vlage. Zbita, zaskorjena zemlja ima, kakor pravimo, zrnati zlog. To neugodno stanje po žetvi je treba popraviti z obdelovanjem, zemlji je treba zopet dati grudičasti zlog.

Oranje je pri nas osnova obdelovanja. Po žetvi je treba strnišče sprati — t. j. plitvo podorati. S tem razbijemo skorjo na površini in spravimo zemljo spet v grudičasti zlog. To je pri nas najnavadnejši način obdelovanja poletne praha. Res s tem spravimo na površino nebroj drobnoživk in jih s tem izpostavimo uničenju po sončnih žarkih, vendar damo drugim možnost hitrega razmnoževanja in dosežemo še druge prej navedene prednosti. Prav zaradi uničenja drobnoživk so v novem času nastopili nekateri proti oranju in obračanju zemlje, ki je z oranjem v zvezi. Zato priporočamo posebne vrste strojev, ki zemljo samo drobe, pri tem pa ne

obračajo. V to vrsto spadajo tudi okopalniki in brane. Če zemlja ni preveč plevelna, je prav alhko shajati tudi brez oranja. Na zelo težki zemlji je včasih težko orati; če zaradi obilnejše moče ne moremo na njivo s plugom, si pomagamo pri obdelovanju poletne praha z osipalnikom in brano. Nikakor pa zemlje ne smemo pustiti neobdelane.

Za oranje je treba izbrati pravi čas, ko je zemlja primerno osušena; ne sme pa biti premokra, pa tudi ne presuha.

Ako orjemo težko zemljo, dokler je mokra, se vale izpod pluga velike kepe, ki se nočejo razpustiti in postanejo kot kamen trde, ko se osuše. Težko jih je zdrobiti, sipka zemlja pa iz njih sploh ne nastane. Tudi človeške in živalske stopinje in plug sam stlačijo premokro zemljo, da je kot kamen, ko se osuši. Tako zemljo je kasneje težko spraviti v red.

Jesensko oranje v mokrem ima manj slabih posledic, ker zimski mraz zemljo naknadno zrahlja. Na peščeni zemlji oranje v mokrem ne škodi toliko, kakor na glinasti.

Orati ne kaže tudi presuho zemljo. Težka zemlja se suha sploh ne da orati, ali pa le s težavo.

Sport

KOBARID

30. julija se je vršila spet nogometna tekma med člani domobranske in nemške posadke iz Kobarida ter člani italijanske posadke iz Robiča. Prvi sta nastopili 9. četa SNVS in 5. četa nemške posadke. Zmagali so domobranci s 5 proti 1. V drugi tekmi sta si stopili naproti 3. četa nemške posadke in Italijani iz Robiča. To pot so pa zmagali Nemci z 9 proti 0.

NOVA ZMAGA KREŠEVIČA

Kreševič je zopet odnesel lepo zmago v podistični tekmi na 10 km. Sploh je bila tekma njegov monolog, četudi mu je v začetku precej grozil Žerjal iz Milj. Kreševič je rabil za 10 km. 49 min. 56 sekund. Sledil mu je Žerjal z 51 min. in 57 sekund.

PLAVALNE TEKME NAJMLAJŠIH V TRSTU

V kopališču Ausonia v Trstu so se vršile v nedeljo plavalne tekme mladih moči in tržaškega plavalnega narastka. Tekme so se dobro obnesle in vzbudile veliko upanja na mnogotere mlade plavalce. V 100 metrih prostega sloga je zmagal Marinovič z 1 min. 11 sek. Ženske: Penko 1 min. 27 sek. 100 metrov na hrbtu Gei 1 min. 25 sek. Tudi drugi rezultati so bili večinoma dobri.

Večno zanimiva

ADRIA
JLLUSTRIERTE
danes nova številka!

Na srebrni obli

V Prečni soteski, 82. ura popoldne.

Nekaj mi pravi, da je vse zaman. Hočem, obupno hočem, da bi živel, tembolj goreče si želim tega, ker čutim v možganih naglusno kačo, ki proti moji volji šepetaje: Če on umrje, bo Marta enega od vaju, morda bo tvoja... Ne, ne! On mora živeti! In če umrje, pojde Marta za njim, to vem. In kaj potem? Kaj potem? Čemu naj bi ostala tu midva sama? Kakšen smisel bi imelo to? Neke se mi je na moč upiralo, da midva služiva temu paru, zdaj pa čutim, da je v tej službi edino opravičilo najinega življenja na tem čudnem svetu. Z njuno smrtjo bi se začela tudi najina smrt. Kaj naj midva ustvariva sama iz sebe? Ničesar? Najino življenje in najino delo? Komu v prid? Še nama samima ne. Torej čemu... čemu?

A kaj če bi Marta le prebolela njegovo smrt? Kaj če bi enemu od naju ovila roko okoli vratu in mu prižela usta na usta tako kakor zdajle? To

mažu... In kaj če bi jih prižela meni? Tako mi je, ko da se je neke globoko v mojih prsah razpočila žareča krogla zraka, ki me duši in mi plameni po žilah...

Proč, proč s to mislijo! Saj bi utegnil biti tudi Varadol... Zakaj zlodja je zašla ta ženska med nas! Čutim, da proti svoji volji, proti svoji pameti začenjam mrziti Varadola in želeči smrt Tomažu... Ona pa sedi spokojno in upira pogled v umirajočega prijatelja...

Tomaž noče umreti. Obupno se otepava smrti. Nепrestano, čeprav sam sebi ne verjame, govori, da bo okrevval in zahteva od nas, da mu pritrjujemo. Neodkriti prikričavava, le Marta z nizkim, pojočim glasom ponavlja: »Da, živel boš... ti moj...« In oči se ji zamegljajo v razkošju in opoju. Mar si zares utvarja, da bo to truplo brez moči, brez kaplje krvi v žilah, živelo?

In vendar, kaj bi dal za to, da bi živel!

Opoldne se nismo ustavili. Pripeka ni bila tako huda, in zaradi Tomaža moramo hiteti! Za nami je dobršen kos poti, kar smo odšli izpod vznožja Platona. Zdalj smo prodrli do polovice v Prečno sotesko. Pred sončnim zahodom se moramo dokopati do Morja mraza.

Varadol je napravil nekaj posnetkov površine Zemlje, ki naj bi nam pomagali pri orientaciji v tej okolici. Sprva smo nekoliko oklevali, ali naj poskusimo priti skozi sotesko ali ne. Tomaž pa nas je s trdovratnostjo bolnika, ki ne trpi ugovora, prenačil, da smo krenili vanjo in se obrnili naravnost proti severu. Nesrečnež si je na jasnem, da bi ga pot čez Močvirje megle, koder bi morali, če se bi hoteli ogniti Alpam. ubila.

Kaj je napravila bolezen iz tega človeka! Svoje dni je bil odločen, pribešen, miren, preudaren; neupogljive volje, zdel se je kakor muhasta in trimasto deo. Čsteje nas za vsako malenkost, potem pa se spet opravičuje in nas mlo prosi, naj ga rečimo... Vendar nam je ljube, če je tak, kakor če leži po cele ure vznak do kraja izčrpan, brez moči, bolj podoben mrliču kakor živemu človeku. Včasih postane sila zgovoren, kakor bi se hotel ob zvoku svojega glasu neveriti, da je še živ. Nihče ne sme črhni besedice o njegovi nezgodi, kar sapo mu zapre, da umolkne in jame trepetati od nog do glave, z obrazom polnim čudne groze. Zaman skušam razvozlati njegovo skrivnost...

Bilo je opoldne, ko smo se ustavili pod ogromno pečino, ki je zapirala pot v sotesko. Z velikim trudom smo si utrlji pot nanjo in z nje še enkrat

vrgli pogled na neizmerno planoto Morja nalivov. Gledali smo ga zadnjič: strahotna, brezupna puščava... In vendar moram priznati, da se nisem poslovil od nje brez nekakšne žalosti, čeprav nam razen s trpljenjem, napori, obupom, ni postregla z ničemer. Čudno je človeško srce: prebivali smo se čezno noč in dan cela dva meseca in zdaj... oziral sem se po njej malone s kopnenjem...

Skozi sotesko pot ni preveč zamudna in naporna. Velikih kleči ni, manjšim pregradam, ki ne segajo čez celo sotesko, pa se je dokaj lahko ogniti. Sonce stoji na nebu tako, da obseva oba brežovja. Na obeh straneh se dvigajo strmoglavne pečii do štiri tisoč metrov visoko. Soteska, ki je ob vstopu široka nekaj kilometrov, se proti severovzhodu vse bolj tesni. Njene orjaške stene se na pogled vse ože stikajo, kakor bi nas hotele vkleniti. Dozdeva se nam, da rjemo skozi hodnik, vsekani v živo skalo. Daleč neke pred nami na koncu tega hodnika se svetli okno, podobno ostrti, globoki zarezi v bele stene, ki jo zaslanja krpa neba. Morda me oko vara, a dozdeva se mi, da to nebo ni več tako črno in da zvezde niso tako številne in bleščeče — dokaz, da je nad Morjem mraza ozračje gostejše! Barometer se polagoma dviga. Da bi le mogli s Tomažem do krajev, kjer bo

zraka dovolj;

V Prečni soteski, 168. ura popoldne, tretji dan.

Odkar je vzšlo sonce, smo prevalili že preko petdeset kilometrov. Zdalj hitimo proti izhodu soteske. Skalnol brežno se vedno bolj oži, stene ob obeh straneh pa so vse nižje. Vse kaže, da se do sončnega zahoda pripelemo na plano k Morju mraza.

Kakšen strašen križev pot smo imeli! Kakih deset ur samo strmimo k Woodbellovi mrežnici — mar že sedaj? Ob slehernem šumotu vzdihitimo. H koncu gre... O tem ni nobene dvoma več. Zdalj je tih in miren, gleda nas s prosečimi očmi, ki razodevajo silno hlepenje po življenju. Toda pomoči ni!

Pretres ob vožnji čez zadnjo hudo razpoko ga je še huje prizadel. Za nami je bilo že dve tretjini poti, ko smo iznenada naleteli na oviro, ki nas je malone primorala vrniti se nazaj k Morju nalivov. Sonce je bilo že nizko nad obzorjem in zahodna pobočja soteske so tonila v noči, ki je kedaj vanjo posvetila Zemlja. Morali smo se držati vznožja vzhodnih sten, če nismo hoteli zabresti v temi. Stene so se tu pognale v vrtočlovo višino kakor pobočja Alp, pod katerimi smo se vozili dopoldne.

(Nadaljevanje sledi.)